

només matisat per «certes accs. gairebé comunes i fàcilment *confundibles*» (sic, per *confusibles*). No oblidem, al capdavant, que en castellà únicament *menear* i l'arcaic *manear* (Ss. XIII-XIV) foren autòctons (és sabut des de J. de Valdés i Covarrubias; que cast. *manejar* [1591] és un manlleu de l'italià, que aquell encara declara merament desitjable, DCEC-DECH III, 818a2-14); i que, com hem vist a propòsit de *manada-manat*, l'acció de *menar* sobre els representants de MANUS ha estat secundària: en part merament esporàdica; en el cas present, bastant més forta.

Hem de dir, evidentment, que els dialectes orientals, i la gran majoria dels manuscrits medievals, no ho distingeixen pas, i que, en tot cas, no usen mai *manejar* (ni *me-*) en les accs. anàlogues a *remenar* (cast. *menear*, -*arse*). Fins en els parlars occidentals i val. hi ha cert balandreig entre *man-* i *men-* en semblants casos. D'altra banda, *menejar* ha estat descartat i omès pel Dfa. Donaré algunes cites que ja orientaran força.

En Llull el mot apareix en els sentits de 'fer remoure, fer brandar' i 'tractar, manejar': «con l'infant és massa vestit, adoncs se destruu la calor natural --- lo *manejar* que hom fa ab los infants en lo bressol per so que no ploren, no és moviment natural, ans és contra lo cervell, qui-s percut e no ha la disposició que auria», *Do. Pu.* (ed. Gili, 253, § 91.11): doncs ha estat contrari a la distinció cast. (que diria *menear*), i no ho seria menys la grafia (oriental) *menejar* en el *L. de Cont.* («mercaderies --- falsos mercaders qui les tracten e les *menejen* e les falsejen») si és exacta la cita d'AlcM.

En autoritzats escriptors del S. XIV pren el sentit de 'masegar, remoure substància tova' (que més aviat és la del cast. *menear* que *manejar*) i hi va en la forma *man-*: «les sues mamelles --- blanques com a cotó --- après que s'ha vestida --- fa-les inflar e estar tan plenes, rodones e plantades en lo pits, que sembla que axí sien nades, e que ella sia joveneta de quinze anys; mas no és meravella, car si la pasta fa hom inflar *manejant*, quant més la carn, que és sensible!», BMetge (*Somni* III, NCl., 127.29); «negun vell bavós --- no serà cert que elles per marit no prenguen --- lexant-se tocar e *manejar* e palpar a las mans paralítiques e a la boca besar, molt bavosa, pudent e vil, pus que aquells elles creen que poden robar», *Corbatxo* (BDLC XVII, 42.2f.). 'Negociar, dirigir': «lo dit Raphael Julià ho *manejarà* a tot útil del dit Principat», doc. de la guerra contra Joan Sens-Fe, 1460-65 (*CoDoACA* XXII, 85).

En clàssics val. del XV és on apareix més la grafia *me-*; però ni allí és constant ni menys s'hi observa la preconitzada distinció a la castellana. En dos dels tres passatges de JRoig justament és més aviat en el sentit de l'it. *maneggiare* (i el del seu succedani cast.): «perquè sogres / ab nores sues / totes ser crues, / descominals; / braus animals, / de mal e leig / e fer *meneig*: / experiència / ne fa sciència / e bastant prova», *Spill*, 13548; «molts, ajustats, / metges demanen: / mas del que manen / may ne fan res; / lo que-ls plau és / collacions, / per ficcions, / e que gen<t>s vegem / que s'hi *menegen* / diligentment» ('molta gent que actúu incansablement'), id. 8218; certament un cop

'moure, bellugar': «Eva --- / puys fon primera / ella, parlera, / primer menjà / e *menejà* / la lengua y morros <millor: *m. la lengua, 'ls morros*> / restaren forros / a ser lenguda», id. 10422.

En Joanot Martorell tenim aquesta accepció; de tota manera és precisament en un passatge on Aguiló ho llegí amb *ma-*: «en cascan lit --- los papallons eren de brocat vert, la forradura d'ins era de cetí --- ab molts batens que penjaven, e com gens de vent feya, tots se *manejaven*» (I, 192), si bé aquí Riq. ha imprès *menejar* (p. 155), i no sabem si desconfiar vist el seu poc respecte pel que ell creu qüestions «ortogràfiques» (cf. *LleuresC*, p. 377), en aquest passatge on no he pogut confrontar amb la princeps: car justament, en un altre en què ho vaig fer, constato que és infidel a aquesta ed., si bé en sentit contrari, però aquí el significat és més aviat el de 'maneig, esgrimir' que no pas 'bransoleig' ni 'remenament': «--- aquest és lo més desaventurat cavaller --- confús e abatut --- — Respòs Tirant ---: —Lo *meneig* de vostra llengua me par ésser molt fort, e --- per ço jo espletaré la mia tallant espasa punint --- vostra mala secta ---» (§ 148, Riq. *maneig*, 448.11f.). *Maneig* mal escrit *manex* mall. 1507 (*AlcM*). *Immane-jable*; *malmanejar*. Compost popular *manijo-manejo*.

En un mot, el que constatem és confusió i no pas distinció. Altrement vaig registrar la pron. *maneyá* en occidental fins al cap del Pallars (Tor de Vall Ferrera, 1932). La conclusió és que la fixació d'una distinció semàntica és moderna i secundària, no sense influència intrusa del recent standard castellà. Una decisió prudent és deixar llibertat als escriptors valencians perquè vagin fixant l'ús propi entre ells; i en els altres països nostres, atènyer-nos al veredict de Fabra.

Maneig [1323]: «sobre el *maneig* del peix de Coc-liure» i set o vuit docs. més del S. XIV, *InvLC*. *Manejable*; *manejadís*; *manejament*; *meneig*; *menejador*.

Manoll 'manat' [1345, DAg.] del ll. vg. MANŪCLU que substituï, trivialitzant-ne el «sufix», el ll. clàssic MANĪPŪLUS id. (en rigor cpt. ll. amb l'arrel de *plere* 'omplir'), passant per *maniculus* (així en el millor ms. de Sèneca, *Dial.*, 7.25.2q, *ALLG* XII, 20), *μῆνικουλον* en grec tardà (Du C. grec) i *communicularius* 'company de manípul' en inscr. (*ALLG* VIII, 134); cf. *commaniculus* en una inscr. de l'a. 205 i en altres tres (Brüch, *VKR* III, 79-80); mot germà del cast. *manejo*, gall. ant. *māollo*, port. *molho*, gall. *mōnllō*. «--- *Portantes manipulos suos* --- escampant la labor --- portant cascú son *manoll* ---», StVicentF (*Quaresma*, 163.168); «*manoll* de romer», Recept. val. de Micer Joan a. 1466 (*BABL* VII, 322).

Contra el que diu el dicc. Alcover-Moll, atribuint-lo a tots els dialectes, no és més que un mot valencià i balear (a Menorca i Eivissa, assimilat, «*munoy*: manoj», PzCabr.) i d'algun punt S. del cat. occid., però no al N. de la línia aproximada Lleida-Tortosa. *Manollada*. *Manollar*. *Manollear*. Per via sàvia es prengué *maniple* [JoMartorell, DAg.; *manípul*, 1376, *AlcM*]. *Manipular* [Lab. 1840], pres del b. ll. *manipulare* id., potser per conducte del fr. [1795]; *manipulant*, *manipulació* [1840].